

चारित्रिक अध्ययन

जताततैका मानिसहरू, जवान वा वृद्ध सबैले कथाहरू मन पराउँछन्। कथाहरूले हामीहरूलाई मनोरञ्जन दिन्छन्। तर तिनीहरूले हामीलाई सिकाउन पनि सक्छन्। हामी असल कथालाई सम्झन्छौं। येशूलाई कथाहरूको मूल्यता थाहा थियो। गहिरा आत्मिक सत्यताहरूलाई नमूनाित (चित्रण) गर्नका लागि उहाँले ती प्रयोग गर्नुभयो।

बाइबलका धेरै पाठहरूलाई कथाको रूपमा प्रस्तुत गर्ने परमेश्वरको छनोटप्रति हामी धन्यवादी हुनुपर्छ। यी कथाहरूमा उल्लेखित व्यक्तिहरू धेरै वर्ष पहिले यस पृथ्वीमा रहने वास्तविक मानिसहरू नै थिए। आज हामीले सामना गरेकाजस्तै समस्याहरू तिनीहरूले पनि सामना गरेका थिए। मोशा, दाऊद र पत्रुसजस्ता मानिसहरूले भूल गरे र आफ्ना भूलहरूबाट तिनीहरूले सिके भएका घटनाहरूलाई अहिले हामी पढ्न सक्छौं र तिनीहरूक अनुभवबाट फाइदा उठाउन सक्छौं। अनि तिनीहरूक विजयताहरूको बारेमा हामी पढ्न सक्छौं र तिनीहरूक विश्वासद्वारा बलिया हुन सक्छौं।

यस पाठमा तपाईंले यी कुराहरूको अध्ययन गर्नुहुनेछ. . .

चारित्रिक अध्ययनहरूको उद्देश्य
 चारित्रिक अध्ययनहरूको तरीका
 याकूबको कथा

यस पाठले तपाईंलाई यी कुराहरूमा सहयोग पुऱ्याउनेछ. . .

- तपाईंको जीवनको लागि चारित्रिक अध्ययनहरू कसरी महत्त्वपूर्ण छन् सो व्याख्या गर्न।
- अन्य अध्ययनहरूका निमित्त नमूनाको रूपमा याकूबको जीवन चारित्रिक अध्ययनलाई व्यवहारमा लगाउन।

चारित्रिक अध्ययनहरूको उद्देश्य

उद्देश्य १ : चारित्रिक अध्ययनहरूको महत्त्वपूर्णता सम्बन्धी सत्य बयानहरूलाई चिन्नुहोस्।

बाइबलले २,६०० जनाभन्दा पनि बढी व्यक्तिहरूलाई उल्लेख गरेको छ। यिनीहरूमध्ये धेरैको नाम मात्र उल्लेख गरिएको छ र अरूहरूलाई विस्तृत रूपमा वर्णन गरिएको छ। व्यक्ति-व्यक्ति अध्ययनहरूका निम्ति यी वर्णनहरूले हामीलाई विषयवस्तु प्रदान गर्छन्। चारित्रिक अध्ययनमा हामी कुनै व्यक्तिको जीवन इतिहासलाई हेर्छौं। ऊ को थियो, उसले के गर्‍यो र ऊ केजस्तो थियो भनी हामी हेर्छौं।

अध्ययनको यो तरिका केटाकेटीहरूलाई शिक्षा दिनका लागि अति नै प्रभावशाली हुन्छ। टोकरीमा राखिएको बालक मोशा, गोल्यात राक्षसको सामना गर्ने जवान दाऊद, शिला-बाला जम्मा गर्ने रूथ र डुँडमा राखिएका बालक येशूका कथाहरूलाई तिनीहरूले बडो ध्यानसँग सुन्छन्। केटाकेटीहरूले बाइबलका आफ्ना मित्रहरूसँग आफूलाई सजिलैसँग परिचित गराउँछन्। आफ्ना जीवनका निम्ति भएको परमेश्वरको इच्छाको बारेका महत्त्वपूर्ण पाठहरूलाई तिनीहरू सिक्छन्।

जतातैका मानिसहरूले जस्तै कमजोरी र शङ्काहरूसँग संघर्ष गरिरहेका बयस्कहरूले बाइबलका व्यक्तिहरूसँग आफूलाई परिचित गर्छन्। बाइबलमा उल्लेखित केही व्यक्तिहरू सिद्ध देखिए तापनि तिनीहरू सिद्धचाहिँ थिएनन्। याकूब ५:१७-ले यसलाई स्पष्ट पारेको छ: "एलिया पनि त हामीहरूको जस्तै स्वभाव भएका मानिस थिए।" यदि हामीले विश्वासमा माग्यौं भने हाम्रा प्रार्थनाहरू उनका जस्तै प्रभावशाली हुन्छन्।

सबैलाई बाइबल कथाहरू मन पछि

दाऊदलाई परमेश्वरको आफ्नै हृदयअनुसारको मानिस भनिएको थियो। यद्यपि कुनै बेलामा उनी भूट, व्यभिचार र हत्याका दोषी थिए। परमेश्वर उनको पापसँग खुशी हुनुहुन्थ्यो भन्ने अर्थ यसले दिँदैन। दाऊदले आफ्ना पापहरूबाट पश्चात्ताप गरेका हुनाले उनी परमेश्वरको आफ्नै हृदयअनुसारका मानिस थिए। उनले परमेश्वरको क्षमा पाए। परमेश्वरमा समर्पित हुनका लागि उनले आफ्ना भूलहरूबाट सिके।

दाऊदले गरेका जस्तै भूल नगर्नका लागि हामी उनको जीवनबाट सिक्न सक्छौं। उनको असफलता अँध्यारो रातको गोलमालजस्तो थियो, र हामी परीक्षामा पतन नहोऔं भनी प्रार्थना गर्नका लागि हामीलाई चेताउनी थियो। बाइबलका व्यक्तिहरूको जीवन अध्ययन गर्ने उद्देश्यलाई पवित्र-शास्त्रले जोड दिएको छ: "यी कुराहरू तिनीहरूलाई चेताउनीको निमित्त भए तापनि ती हाम्रै शिक्षाको निमित्त लेखिएका हुन्" (१ कोरिन्थी १०:११)।

१२० बाइबललाई कसरी अध्ययन गर्ने

हाम्रा आफ्नै बाजे र बाबुले हामीलाई असल सल्लाह दिन सक्छन्। उनीहरूलाई जीवनका समस्याहरूका बारेमा थाहा छ। हावापानी, खेतीपाती, बस्तुभाउ, काम, व्यापार र मानिसहरूका बारेका विशेष सत्यताहरू उनीहरूलाई थाहा छ। प्रायःजसो पुस्तकहरूबाट भन्दा तिनीहरूबाट सिक्न हामीलाई सजिलो पर्छ। त्यसैले ता बाइबल नियमहरूको एक मुद्दा होइन। परमेश्वरले ती मानिसहरूका जीवनमा कसरी काम गर्नुभयो भनी ती वास्तविक मानिसहरूका अनुभवहरूलाई बाइबलले अङ्कित गरेको छ।

ख्रीष्टियान जीविकामा ज्ञान र सहायता प्राप्त गर्नका लागि यी व्यक्तिगत अनुभवहरूलाई हामी पढ्छौं र अध्ययन गर्छौं। याकूबको हाम्रो अध्ययनमा, तपाईं कति पल्ट नयाँ सत्यता सिक्नुहुन्छ वा व्यावहारिक सहायता प्राप्त गर्नुहुन्छ, सो हेर्नुहोस्।

तपाईंको अभ्यासको निम्ति

- १ जीवन चारित्रिक अध्ययनहरू किन महत्त्वपूर्ण छन्, प्रत्येक ठीक कारणको अगाडिपट्टिको अक्षरमा घेरा लगाउनुहोस्।
  - क) बाइबलमा उल्लेखित मानिसहरूसँग अभै हामी राम्रो सम्बन्ध राख्न सक्छौं।
  - ख) सबै मानिसहरूले एक-अर्काको भूलबाट सिक्न सक्छन्।
  - ग) बाइबलमा उल्लेखित व्यक्तिहरूले जस्तै भूल नगरेकोमा हामी गर्व गर्न सक्छौं।
  - घ) जीवनका कथाहरू केटाकेटी र वयस्क दुवैका लागि प्रभावकारी हुन्छन् र हामी तिनीहरूबाट सिक्न सक्छौं।

चारित्रिक अध्ययनको तरीका

उद्देश्य २: बाइबलमा उल्लेखित व्यक्तिको जीवनलाई हामी कसरी अध्ययन गर्न सक्छौं बताउनुहोस्।

तपाईंले अध्ययन गर्न चाहनुभएको व्यक्तिलाई छान्नुभएपछि, ऊसँग सम्बन्धित बाइबलका सबै पदहरूको सूची बनाउनुहोस्। विषयगत अध्ययनको निमित्त भएको प्रतिक्रियालाई यहाँ पनि लागू गरिन्छ। कुनै अध्ययनहरू छोटो हुन्छन् र अरूहरूचाहिँ धेरै लामो हुन्छन्। उदाहरणको लागि रानी एस्तरलाई एस्तरको पुस्तकमा मात्र वर्णन गरिएको छ। चारवटा पुस्तकहरूमा मुख्य व्यक्तिका रूपमा मोशा देखा पर्छन् र अरू २६-वटा पुस्तकहरूमा उनको विषयमा बताइएको छ।

कुनै पनि व्यक्तिका यताउति छरिएका बाइबल पदहरूलाई पढ्न नभुल्नुहोस्। त्यस व्यक्तिलाई अभै राम्रोसँग बुझ्नका लागि त्यो छोटो पदले तपाईंलाई सहायता पुऱ्याउन सक्छ। एउटै नाम भएका दुइ वा तीन व्यक्तिहरूसँग सम्बन्धित बाइबलका पदहरूका कारण हामी अलमलमा पर्नुहुँदैन। उदाहरणको लागि, नयाँ करारमा ६ जना स्त्रीहरूका नाम मरियम छ, चार जना मानिसहरूका नाम यूहन्ना छ र तीन जनाको नाम याकूब छ। दोस्रो, बाइबलका पदहरूलाई पढ्नुहोस्। व्यक्तिको जीवन, काम, व्यक्तिगत पेशाको बारेमा बुँदा बनाउनुहोस्। प्रत्येकको जीवन कथालाई विस्तृत रूपमा लेख्नुहोस्। तर त्यस व्यक्तिको पृष्ठभूमिको बारेमा तपाईंले पत्ता लगाउन सक्नुहुने जति कुरा पत्ता लगाउनुहोस्। उसको नामको अर्थ के हुन्छ? उसका पुर्खाहरू को हुन्? उसले आफ्ना शुरूका वर्षहरू कहाँ बितायो, उसको

१२२ बाइबललाई कसरी अध्ययन गर्ने

जीवनमा कस्ता प्रभावहरू महत्त्वपूर्ण थिए? उदाहरणको लागि आफ्नी बज्यै लुइस र आमा युनिसको ईश्वरीय प्रभावमा तिमोथी हुर्केका थिए। त्यस व्यक्तिका साथीहरू र सहकर्मीहरू को-को हुन् ध्यान दिनुहोस्। तिनीहरूले उनलाई कसरी प्रभाव पारे? दाऊदको अध्ययनमा उनका मित्र जोनाथनको अध्ययन गर्नु सहयोगपूर्ण हुन्छ।

बाइबलमा उल्लेखित व्यक्ति कहाँ रहन्थे र उनले कहाँ-कहाँ यात्रा गरे ती ठाउँहरू पत्ता लगाउनुहोस्। उदाहरणको लागि मोशाको जीवन तीन भागमा विभाजित छ। उनले चालीस वर्ष मिश्रको राजघरानामा बिताए, चालीस वर्ष गोठालाको रूपमा विद्यानमा बिताए र अरू चालीस वर्षचाहिँ प्रतिज्ञाको मुलुकमा इस्राएलीहरूलाई अगुवाइ गर्ने काममा बिताए। यसरी नै पावलले कतिवटा पत्रहरू भ्यालखानबाट लेखे भनी हामीले जान्दा ती हाम्रा निमित्त अति नै अर्थपूर्ण बन्छन्।

बाइबल चरित्रहरू (व्यक्तिहरू) एक-अर्काबाट व्यक्तिगत रूपमा के कुरामा फरक छन्? पावल, पत्रुस र यूहन्ना शुरूको मण्डलीमा बलिया अगुवाहरू थिए। परमेश्वरका सत्यताहरूलाई प्रस्तुत गर्नका लागि तिनीहरूमा भएका विशेष स्वभाव र खूबीहरूलाई परमेश्वरले प्रयोग गर्नुभयो। विश्वासका प्रेरितका रूपमा पावललाई, आशाका प्रेरितका रूपमा पत्रुसलाई, र प्रेमका प्रेरितका रूपमा यूहन्नालाई चिनिन्छ।

हामी तिनीहरूका बललाई देखौं र साथसाथै तिनीहरूका कमजोरीहरूलाई पनि देखौं। तिनीहरूका असफलताले तिनीहरूका भविष्यलाई कसरी असर पारेको थियो? अध्ययनको निमित्त तपाईंले छान्नुभएको व्यक्तिसँग परमेश्वरले कसरी व्यवहार गर्नुभएको छ?

ती व्यक्तिको जीवनका मुख्य घटनाहरूलाई ध्यान दिनुहोस्। समस्याका समयहरूमा र आनन्दका समयहरूमा उनले कस्तो प्रतिक्रिया देखाएका थिए? उनमा के-के परिवर्तन भयो? उनी रहेको समयमा र आज हाम्रो जीवनमा उनले दिएको योगदानलाई पत्ता लगाउनुहोस्।

तपाईंले यी सबै कुराहरूको अवलोकन गरिसक्नुभएपछि, यस व्यक्तिको जीवनको कथाबाट तपाईंले सिक्नुभएका मुख्य पाठहरूलाई सारांशित गर्नुहोस्।

२ तल दिइएको बयानलाई पूरा गर्ने प्रत्येक ठीक वाक्यको अगाडिको अक्षरमा घेरा लगाउनुहोस्: बाइबल चरित्र (व्यक्ति)-को पूर्ण अध्ययनको भागको रूपमा तपाईंले के कुरामा ध्यान दिनुपर्छ?

- क) त्यस व्यक्ति सम्बन्धित बाइबलका विभिन्न भागहरूमा उल्लेखित पदहरू।
- ख) त्यस व्यक्तिको जीवनको अन्तिम भाग।
- ग) चरित्रमा त्यस व्यक्तिको वृद्धि।
- घ) उस्तै किसिमका नाम भएका मानिसहरूका सम्बन्धमा विस्तृत जानकारी।

महत्त्वपूर्ण सत्यताहरूको
सूची बनाउनुहोस्

चरित्र (व्यक्ति)-को नाम
नामको अर्थ
जन्मस्थान वा घर
इष्टमित्रहरू र साथीहरूका नामहरू
इतिहासमा स्थान
विशेष स्वभावहरू
कमजोरीहरू
बलहरू
महत्त्वपूर्ण घटनाहरू
महत्त्वपूर्ण कार्यहरू
यस जीवनबाट सिकिएका पाठहरू

याकूबको कथा

उद्देश्य ३: याकूबको जीवन कथाबाट तपाईं के-के पाठहरू
सिक्नुहुन्छ, सो प्रकट गर्नुहोस्।

जीवन चरित्रको अध्ययनको रूपमा याकूबको जीवनको अध्ययन विशेष गरी सहयोगपूर्ण छ। उनी चरित्रमा अवगुण भएका व्यक्ति थिए। अरूहरूका असल कुराहरू उनी आफै पाउने कोशिश गर्थे। अनि ती भूलहरूलाई बाइबलमा उल्लेख गरिएको छ। हामी प्रत्येकले उनमा हाम्रा केही कुराहरूलाई देख्न सक्छौं! र पनि परमेश्वरको अनुग्रह र शक्तिले उनलाई ठगबाट राजकुमारमा परिवर्तन गर्‍यो र प्रभुसँग उनको विशेष

सम्बन्ध स्थापित भयो (रोमी ६:१०-१३ हेर्नुहोस्।) पवित्र-शास्त्रले याकूबको अनुभव हामी सबैका लागि उपयोगी बनाएको छ: "यसकारण मानिसको इच्छा वा प्रयासमाथि यो निर्भर गर्दैन, तर परमेश्वरको कृपामाथि निर्भर गर्दछ," (रोमी ६:१६)। हामीलाई परिवर्तन गर्नका लागि हामीले परमेश्वरलाई स्थान दियौं भने, निश्चय नै त्यहाँ हाम्रो निमित्त पनि आशा छ।

याकूबको बारेको अध्ययनमा पहिलो कदमचाहिँ उनको विषयमा लेखिएका बाइबल पदहरूलाई भेट्टाउनु हो। उनको जीवन कथालाई उत्पत्ति २५-५० अध्यायहरूमा भेट्टाउन सकिन्छ। उनको विषयमा अरू धेरै छोटो पदहरू पनि छन्, जस्तै, मत्ती १:२; ८:११; लूका १:३२-३३; यूहन्ना ४:५-६; प्रेरित ७:८-१६, ३२; रोमी ६:११-१३; हिब्रू ११:६, १३, २१।

एसाव र याकूब जुम्ल्याह दाजुभाइ थिए

दोस्रो कुराचाहिँ स्वण्डहरू पढ्नुहोस् र बुँदाहरू बनाउनुहोस्। आफ्नो जुम्ल्याह दाजु एसावको कुर्कुच्चा समाती याकूब जन्मेका

१२६ बाइबललाई कसरी अध्ययन गर्ने

थिए। याकूबको अर्थ ठग भन्ने हुन्छ (उत्पत्ति २५:२६)। याकूबका बाबु-आमाचाहिँ इसहाक र रेबेका थिए र उनका बाजे अब्राहामचाहिँ यहूदी राज्यका पिता थिए। नोआका छोरा शेमका सन्तान अब्राहाम थिए (११:१०-२६)।

याकूब आफ्ना आमा-बाबु र आफ्ना दाजुसँग बस्थे। उनी शान्त स्वभावका मानिस थिए र आफ्नी आमाका प्यारा छोरा थिए (२५:२७-२८), तर उनी ठग (छली) थिए। उनले आफ्ना दाजुको जेष्ठ-अधिकार चोरे। तब उनले एसावको आशिष पनि चोरे (२७:३३-३६)।

याकूबले लाबानको निम्ति काम गरे

त्यसपछि एसावको क्रोधबाट जोगिनका लागि याकूब आफ्नो घरबाट भागे। उनी आफ्ना मामा लाबानसँग बस्नका लागि

हारानमा गए (२७:४२-४३)। यस बेलामा लाबानले उनलाई ठगे। याकूबचाहिँ राहेललाई विवाह गर्न चाहन्थे, तर लाबानले चाहिँ उनलाई पहिला लेआ दिए (२६:२३), जसको फलस्वरूप राहेललाई विवाह गर्नका लागि याकूबले चौध वर्ष काम गर्नुपऱ्यो र आफ्ना भेडाबाख्रा बढाउनका निम्ति उनले अझै ६ वर्ष काम गर्नुपऱ्यो (३१:४१)। यस विषयलाई भन् खराब बनाउने कुरा त लाबानले याकूबको ज्याला दश पल्ट बदली गरे (३१:७)।

याकूबको जीवन कथालाई धेरै ठाउँहरूमा उल्लेख गरिएको छ। बेशेबामा उनी छली थिए (२८:१०)। हारानमा उनले लाबानको सेवा गरे र उनी दुवै ठग र ठगिएका व्यक्ति बने (३०:२५-४३)। पनिएलमा परमेश्वरसँग भेटेपछि हेब्रोनमा उनी सन्त बने (३७:१)। अनि उनका वर्षहरूका अन्तमा उनी मिश्रमा आदरयोग्य बुद्धिमान् व्यक्ति बने (४६:३-४)।

स्वभावैले याकूब ठग थिए। तर उनले गल्ती गरेका भए तापनि परमेश्वरले प्रतिज्ञा गर्नुभएको कुरामा नै उनले आफ्नो मन लगाएका थिए (२५:२३)। एसावले वास्ता नगरेको जेष्ठ अधिकार (२५:३३-३४), र आशिष्को मूल्यमा उनले विश्वास गरेका थिए। उनी आत्मिक मूल्यहरूप्रति कृतज्ञ थिए। उनका निम्ति भएका परमेश्वरका प्रतिज्ञाहरूका बारेमा उनको सपनापछि, मानिसहरूले परमेश्वरलाई आराधना गर्न सकून् भनी उनले बेथेलमा स्मारक बेदी बनाए। परमेश्वरले आफूलाई दिनुभएका सबै थोकहरूका दशांश दिने प्रतिज्ञा पनि उनले गरे (२८:१८-२२)।

तथापि, आफ्ना खराब कामका निम्ति याकूबले दुःख भोग्नुपऱ्यो। उनकी छोरी दीनाको बेइज्जत गरियो। उनका

१२८ बाइबललाई कसरी अध्ययन गर्ने

छोराहरू ठग र हत्यारा बने (३४)। उनकी अति प्रिय पत्नी राहेल सुत्केरी हुँदा मरिन् (३५:१६-२०)। राहेलका जेष्ठपुत्र योसेफलाई उनले गुमाए (३७:३४-३५)। आफ्नो चौथो छोरा यहूदाको बेइज्जत उनले थाहा पाए (३८) र उनको कान्छो छोरा बेन्यामिनबाट उनी अलग हुनुपर्‍यो (४३)।

याकूबले बेथेलमा
स्मारक खडा गरे

फर्केर याकूबको जीवनलाई हेर्दा परमेश्वरसँग उनले युद्ध गरेको ठाउँ पनि एलमा ठूलो समस्याको सामना गर्नुपरेको थियो। याकूबले परमेश्वरसँग बेथेलमा प्रतिज्ञा गरेको बीस वर्ष भइसकेको थियो। जब परमेश्वरसँग भएको आमनेसामनेको युद्धमा याकूबको संघर्ष समाप्त भयो, परमेश्वरले याकूबको नामलाई इस्राएल भनी परिवर्तन गर्नुभयो, जसको अर्थ हो परमेश्वरसँग राजकुमार। उहाँले याकूबलाई नयाँ आशिष् दिनुभयो (३२:२४-३०)।

समस्याहरू र आपत्-विपत्हरूका बीचमा पनि याकूबले आफ्नो बाँकी जीवन परमेश्वरमा समर्पण गरेका थिए (४७:६)। परमेश्वरले याकूबलाई भविष्य हेर्ने र योसेफका छोराहरू (४८:१३-२०) र आफ्ना छोराहरू (४६)-लाई आशिष् दिने सौभाग्य प्रदान गर्नुभयो।

तपाईंको अभ्यासको निम्ति

३ याकूबको जीवनले हामीलाई धेरै पाठहरू सिकाउँछ। तपाईंले दिनुहुने उदाहरणको रूपमा याकूबको जीवनलाई प्रयोग गरी आफ्नै शब्दहरूमा तलका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस्। त्यसपछि हामीले दिएका उत्तरहरूसँग तपाईंका आफ्ना उत्तरहरूको जाँच गर्नुहोस्। शुरू गर्नका लागि तपाईंलाई सहायता पुऱ्याउन पहिलोचारिँ प्रश्नको उत्तर दिइएको छ।

क) हामीले जे छौं, सो काट्छौं पनि भन्ने कुरा के सत्य छ?

हो, सत्य छ, याकूबले अरूहरूलाई ठगे र पछि लाबानले पनि उनलाई ठगे।

ख) के सम्पन्नताको अर्थ हामीले गरेका कामहरूमा परमेश्वर मन्जूर हुनुहुन्छ भन्ने हुन्छ र?

.....
 .....

१३० बाइबललाई कसरी अध्ययन गर्ने

ग) के परमेश्वरले हाम्रा शत्रुहरूलाई हामीसँगको मिलापमा ल्याउनुहुन्छ?

.....
.....

घ) के हामीले हाम्रा गल्ती कामहरूको फल भोग्नुपर्छ?

.....
.....

ङ) के परमेश्वरले हाम्रो स्वभावलाई परिवर्तन गर्न सक्नुहुन्छ?

.....
.....

तपाईंका उत्तरहरूको जाँच गर्नुहोस्

- १ क) बेठीक।
ख) ठीक।
ग) बेठीक।
घ) ठीक।

- ३ ख) हुँदैन। याकूब अनाज्ञाकारी हुँदाहुँदै पनि सम्पन्न भएका थिए।
ग) हो, ल्याउनुहुन्छ, एसावले याकूबलाई क्षमा दिए र दाजु-भाइहरू फेरि मित्र बने।
घ) हो, याकूबका खराब कामहरूका कारण उनी आफै र उनका छोराहरूले दुःख भोग्नुपऱ्यो।
ङ) हो, सक्नुहुन्छ, उहाँले याकूबलाई परिवर्तन गर्नुभयो र उनलाई नयाँ नाम दिनुभयो, जसको अर्थ परमेश्वरसँग राजकुमार भन्ने हुन्छ।

- २ क) त्यस व्यक्ति सम्बन्धित बाइबलका विभिन्न भागहरूमा उल्लेखित पदहरू।
ख) त्यस व्यक्तिको जीवनको अन्तिम भाग।
ग) चरित्रमा त्यस व्यक्तिको वृद्धि।